

Factsheet

Vuurwapens en vuurwapendoden in de EU

De voorbije jaren is de beleidsaandacht voor vuurwapengeweld in de Europese Unie (EU) sterk toegenomen. Zo'n beleid wordt best gebaseerd op een goed zicht op de problematiek. Hoeveel vuurwapens circuleren in de EU? Hoeveel doden vallen door vuurwapens? Is er een verband tussen het vuurwapenbezit en het aantal gewelddadige overlijdens (moorden en zelfmoorden)? En welke rol speelt wapenwetgeving? De Europese Commissie liet eerder al weten dat "het gebrek aan betrouwbare statistieken en informatie over vuurwapens in de EU een struikelblok vormt voor effectief beleid en concrete maatregelen". Het onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut geeft een aanzet om die leemte te vullen.

Bijna 80 miljoen vuurwapens in de EU

Momenteel zijn er minstens **25 miljoen vuurwapenbezitters** in de EU. Dat zijn vooral mannen. Die bezitten samen ongeveer **79,8 miljoen vuurwapens**. Dat brengt het vuurwapenbezit op gemiddeld 15,7 vuurwapens per 100 personen in de EU. Het wapenbezit loopt van lidstaat tot lidstaat uiteen. De meeste vuurwapens bevinden zich in de grote landen (Frankrijk, Duitsland), maar andere landen (bv. Finland, Cyprus of Zweden) hebben een hoger vuurwapenbezit per hoofd. Er is geen duidelijke trend in het vuurwapenbezit in de EU: in sommige landen daalde het wapenbezit de voorbije jaren, in andere steeg het.

De jacht is de meest voorkomende reden waarom Europeanen een vuurwapen hebben, gevolgd door professionele redenen (bv. politie) en sportschieten. In mindere mate is het wapenbezit ingegeven door persoonlijke bescherming en verzamelen. Europeanen bezitten vooral lange geweren (bv. jachtgeweren) en in beperktere mate handwapens zoals pistolen en revolvers.

Bij deze gegevens moeten we opmerken dat het schattingen betreft, en dat er nood is aan meer systematische registratie van vuurwapenbezit in de EU. Zeker het in kaart brengen van illegaal vuurwapenbezit blijft een grote uitdaging.

Jaarlijks 6.700 vuurwapendoden in de EU

In de EU sterven jaarlijks ongeveer 6.700 mensen aan de gevolgen van schotwonden. Daarbij gaat het om 5.000 zelfmoorden (75%), 1.000 moorden (15%) en 700 niet nader bepaalde overlijdens of ongevallen. De beschikbare cijfers geven een dalende trend weer, vooral in Centraal en Oost-Europa.

De **5.000 zelfmoorden** per jaar met een vuurwapen vertegenwoordigen 9% van het totale aantal zelfmoorden in de EU. Vooral oudere mannen plegen zelfmoord met een vuurwapen. Eerdere studies geven aan dat deze zelfmoorden meestal gebeuren met legale vuurwapens.

Gemiddeld worden in de EU **1.000 moorden** per jaar gepleegd met een vuurwapen, maar deze aantallen lopen aanzienlijk uiteen tussen de verschillende lidstaten. De moorden met een vuurwapen vertegenwoordigen 20% van het totale aantal moorden in de EU, wat aanzienlijk lager is dan het wereldwijde gemiddelde (40%). Over het legaal/illegaal zijn van de moordwapens is weinig geweten.

Mannen zijn vaker het slachtoffer van moorden met een vuurwapen dan vrouwen. Mannelijke slachtoffers zijn vaak jong, terwijl de vrouwelijke slachtoffers meestal ouder zijn. Dat heeft wellicht te maken met de context waarin de moorden plaats vinden: de vrouwelijke doden zijn vaak het slachtoffer van huiselijk geweld door een (ex-)partner, terwijl mannen slachtoffer worden in meer uiteenlopende contexten zoals criminaliteit, straatgeweld, etc.

Het verband tussen vuurwapenbezit en vuurwapendoden

Er is een verband tussen het vuurwapenbezit en het aantal vuurwapendoden. **In landen met meer vuurwapens, vinden we doorgaans meer vuurwapendoden.** Dat verband is het sterkst voor zelfmoorden met een vuurwapen, en in beperktere mate voor vuurwapenmoorden op vrouwen.

Soms wordt geargumenteed dat, als er geen vuurwapen is, wel een ander instrument zal worden gebruikt voor (zelf)moord ('substitutie'). Dat zou betekenen dat in landen met minder vuurwapenbezit, meer moorden en zelfmoorden voorkomen met andere middelen dan vuurwapens. Dat blijkt echter niet het geval.

Over alle cijfers heen is er geen verband vast te stellen tussen het aantal vuurwapens ten opzichte van het totale aantal moorden en zelfmoorden: **waar meer vuurwapens zijn, zijn er niet consistent meer of minder (zelf)moorden in totaal**, en vice versa. Dat hoeft ook niet te verbazen: 1) de aantallen moorden en zelfmoorden met een vuurwapen vormen maar een deel van het totale aantal moorden en zelfmoorden (respectievelijk 20% en 9%), waardoor een effect op het totale aantal gewelddadige overlijdens statistisch moeilijk zichtbaar is in het grotere geheel; en 2) veel factoren hebben invloed op de mate waarin (zelf)moorden plaats vinden in een land: economische toestand, mentale gezondheidszorg, justitiebeleid, campagnes van de overheid, wapenwetgeving, etc.

De rol van wapenwetgeving en beleid

Een groot deel van de zelfmoorden zijn impulsieve daden. Daarnaast wordt een aanzienlijk deel van de moorden gepleegd als gevolg van 'expressief geweld', met name in de huiselijke kring. Onderzoek toont aan dat voor dit soort zelfmoorden en moorden vaak een vuurwapen wordt gebruikt.

Deze vaststellingen wijzen de weg voor beleidsmaatregelen. Om **impulsieve zelfmoorden en impulsieve moorden gelinkt aan huiselijk geweld** te voorkomen, kan het beperken van de beschikbaarheid van vuurwapens een verschil maken.

Het doel van wapenwetgeving en andere (Europese) beleidsmaatregelen moet dus zijn om vuurwapenbezit te beperken tot zij die in staat zijn er verantwoord mee om te gaan, en de wapens op een zorgzame en veilige manier te bewaren. Bijvoorbeeld het invoeren van een wettige reden voor wapenbezit, achtergrond checks en regels voor het opbergen van wapens zijn maatregelen die aan de orde blijven. Ook het beperken van het mee naar huis nemen van dienstwapens kan in dat verband een grote rol spelen.

Het effect van dergelijke maatregelen wordt maar in beperkte mate teniet gedaan door 'substitutie' (het vuurwapen vervangen door een ander middel). Het beschikbare onderzoek toont aan dat in Europese landen waar men zo'n beleidsinitiatieven heeft genomen, ook het totale aantal zelfmoorden en moorden is gedaald. Vuurwapens zijn immers erg snel beschikbaar bij impulsieve daden. Als die beschikbaarheid wordt beperkt, kan dit voor de nodige tijd zorgen om zich te bedenken of hulp te krijgen. Bovendien zijn vuurwapens erg dodelijke instrumenten. Als men toch doorgaat met zijn impulsieve (zelf)moord, zorgen andere instrumenten (medicatie, wurging, steekwapen,...) vaak voor een minder dodelijke afloop.

Meer weten?

Het volledige rapport '*Firearms and Violent Deaths in Europe*', met alle gebruikte data en analyses vind je op www.vlaamsvredesinstituut.eu.

Over de impact van de Belgische wapenwet (2006) vind je [hier](#) meer informatie.